

Dva obraza boja za žensko emancipacijo: od delavskega do liberalnega feminizma

Prizadevanje za emancipacijo žensk – to je prizadevanje za njihovo družbeno, politično in ekonomsko samostojnost – je tesno povezano z razrednimi odnosi v družbi; z odnosi med mezdnicami delavkami ter delavci in kapitalom. Današnji prevladujoči tokovi feminizma razredne antagonizme popolnoma spregledajo ali jih opravičujejo, zato njihova prizadevanja ne vodijo k odpravi podrejenosti žensk, ampak to podrejenost pogosto celo krepijo. O tem priča tudi bogata zgodovina feminizma, ki je bila prepletena z delavskim bojem, vključno s feministično mislijo, ki se je razvijala v jugoslovanskem socializmu.

V zadnjih tridesetih letih je tudi na območju nekdanje Jugoslavije intenzivno na pohodu liberalni feminizem, ki temelji na identitetnih politikah (spolni, rasni, verski usmerjenost ipd.) in na umetno ustvarjenem antagonizmu med moškimi in ženskami. S prizadevanji za uveljavitev polovičnega delovnega časa kot prijaznega ženskam-materam, z ustanavljanjem ženskih skupin in lobijev, s kritiko neenakopravnosti moških in žensk na delovnem mestu brez hkratnega naslavljanja značilnosti obstoječega družbenopolitičnega sistema ipd., liberalni feminizem ohranja obstoječa družbena razmerja moči, saj si ne prizadeva za odpravo razrednih kapitalističnih odnosov, temveč le za simbolno vključitev žensk v obstoječo hierarhijo.

S tem ostaja trdno vsidran v kapitalizmu. Še več – iz njega se napaja. Ker ne priznava razrednega boja, ne pomeni osvoboditve za ženske, pač pa zaradi temeljnega nerazumevanja delovanja obstoječega sistema in z reduciranjem problematike patriarhata (ki ga kapitalizem osmišlja in prilagaja) na individualne

medosebne odnose med moškimi in ženskami prispeva k ponovnemu pogospodinjenju žensk, spreminjanju le-teh v sekundarno delovno silo (zaposlitve za polovični delovni čas, delo na domu, prekarne zaposlitve ...) in reproduktivno silo za potrebe kapitala. Tako se ženske umika iz polja delavskih in sindikalnih bojev ter družbenopolitičnega življenja nazaj v delno ali popolno ekonomsko odvisnost.

Protest ob 8. marcu, Ljubljana 2017

Ob tem se v našem prostoru sistematično pozablja na dosežke socialističnega feminizma za delavke na območju nekdanje Jugoslavije. Jugoslovanski socialistični feminizem je temeljil predvsem na razmislekih Clare Zetkin, Aleksandre Kolontaj in Vladimirja Lenina o strukturalni povezanosti med akumulacijo kapitala in zasebnim reproduktivnim delom žensk ter posledično nujni povezanosti boja za emancipacijo žensk z odpravo razredne družbe. Komunistično gibanje v 20. letih 20. stoletja je razumelo, da je zatiranje žensk strukturalno določeno in neposredno povezano z akumulacijo kapitala, pri čemer

izkoriščanje moškega v javni in ženske v zasebni sferi nista dva ločena pojava, temveč pretočna vidika istega družbenoekonomskega sistema.

Socialistični feminizem se je vprašanja emancipacije žensk lotil sistemsko. Med drugim je podružbil in profesionaliziral vzgojne in varstvene dejavnosti, skrb za starejše in bolne ter uvedel obrate družbene prehrane, uvedel plačan porodniški dopust, uzakonil zaščito žensk na delovnem mestu – če jih omenimo le nekaj.

Kot piše Vida Tomšič, so ženske na zvezni konferenci socialistične zveze leta 1973 predlagale nov način obravnave vidika zaščite žensk na delovnem mestu. Izpostavile so, da zaščito žensk opredeljuje stara delitev dela, s tem pa tudi pogled na žensko predvsem kot gospodinjo in mater. Različne poskuse uvajanja posebne zaščite žensk doma in po svetu, kot so na primer polovični delovni čas, dodaten prost dan za gospodinjska dela ipd., so opredelile kot poskus olajšave, da ženska še nadalje opravlja svoje dolžnosti do otrok in gospodinjstva, ne pa kot obliko zaščite, ki bi prispevala k hitrejšemu spreminjanju nekaterih gospodinjskih del v podružbene in profesionalizirane vzgojne in varstvene storitve.

Vida Tomšič

Dodatno so izpostavile, da se je treba delovnih pogojev, zaščite pri delu in delovnega časa lotevati tudi s stališča, da mora tehnološka revolucija olajšati delo vsem in skrajšati dnevni delovni čas za vse. Poudarile so, da so za zaposlene ženske važnejša razmišljanja o skrajšanju delovnega dne za vse delavce, kakor pa delo s polovičnim delovnim časom samo za ženske. Vse to z namenom, da bi lahko ženske, enako kakor drugi delavci, več sodelovale v družbenopolitičnem življenju, več bi bilo časa za oddih in rekreacijo pa tudi za strokovno usposabljanje, ki ga zahtevata dinamičen razvoj tehnologije in posebej sodelovanje v samoupravljanju.

Kot pravi Clara Zetkin: *“Delavski razred bo dosegel*

osvoboditev samo, če se bo boril skupaj, ne glede na narodnostno pripadnost ali poklic. Prav tako bo dosegel osvoboditev samo, če se bo boril skupaj ne glede na spol. Vključitev velikega števila delavskih žena v boj za osvoboditev delavskega razreda je eden izmed pogojev za zmago socialistične ideje in za izgradnjo socialistične družbe” .

Urška Breznik